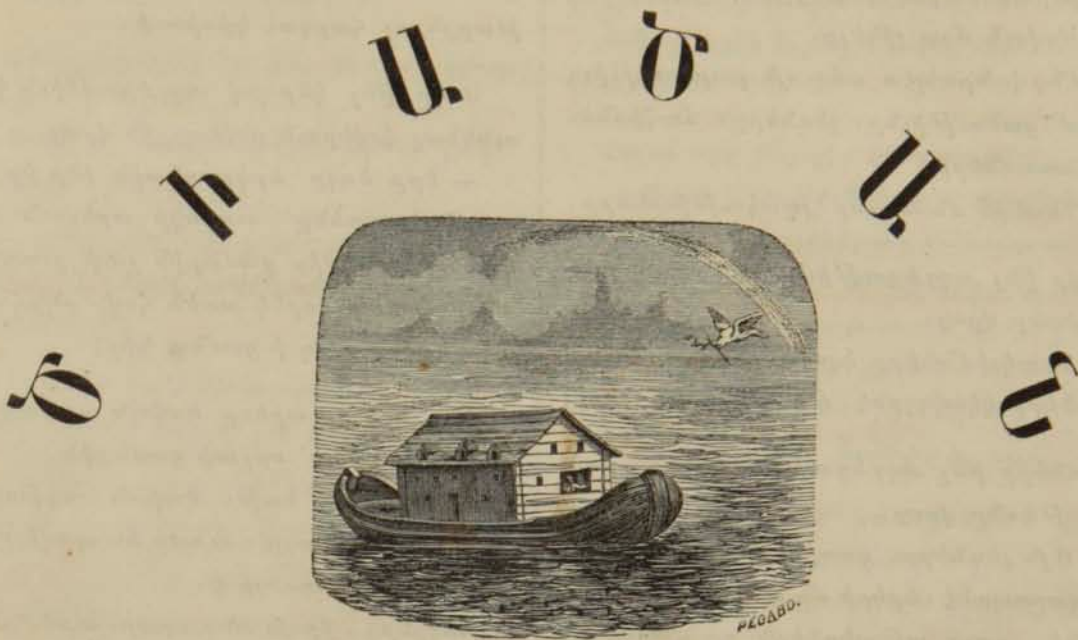

զան պարագաներով կայլայլի, ինչպէս են

ա) Ծովուն մօտ լինելը .

բ) Ընդհանրապէս տեղւոյն բարձրութիւնը կամ ցածութիւնը, լեռները, ճահիճները, անտառները .

գ) Գետին մասնաւոր յատկութիւնները :

Ծովը ինչ աղբեցութիւն ունի օգոյն տաքութեանը վրայ .

— Տաք կլիմաները կղովացընէ, ու ցուրտ կլիմաները կկակցընէ՝ թէ որ սառած չլինի :

Լեռները ինչ աղբեցութիւն կընեն օգոյն տաքութեանը վրայ .

— Այն լեռներու գօտին՝ որ ցուրտ հովերէ կպաշտպանէ, երկրի մը տաքութիւնը կաւելցընէ . բայց այն լեռներն որ հարաւային ու արեւմտեան հովերուն արգելք կլինին՝ տաքութիւնը կպակսեցընեն :

Գետին մասնաւոր յատկութիւնները ինչ աղբեցութիւն կընեն օգոյն տաքութեանը վրայ .

— Աւազոտ ու չոր գետինը աւելի տաք է՝ քան թէ ջրոտն ու ճախնայինը, որ անդադար շոգիացմամբ՝ այսինքն գոլորշի հանելով կպաղի :

Ինչէն է որ հովը միակերպ չփչեր՝ արեւուն գրիցը համեմատ .

— Վասն զի գիմացը շատ տեսակ արգելքներ կգտնէ, ինչպէս լեռներ, ձորեր, անապատներ, եւ այլն :

Բլուրներն ու լեռները ինչ կերպով հովերուն ընթացքը կփոխեն .

— Նախ, գնեմք թէ հովը լեռան մը կողերուն զարկաւ . յայտնի է թէ այնուհետեւ չկրնար ուղիղ գծով առաջ երթալ . պէտք է որ կամ ետ գառնայ կամ վեր ելնէ եւ կամ կողմնական ընթացք մը բռնէ :

Երկրորդ, որովհետեւ շատ լեռներու գագաթը ձիւնապատ է, օգը այն ցուրտ տեղերուն զարնուելով կպաղի, եւ օգոյն տա-

քութեան աստիճանին փոփոխուելովը՝ ընթացքն ալ հարկաւ կփոխուի :

Ծովը ինչ կերպով աղբեցութիւն կրնայ ունենալ հովերուն ընթացքին վրայ .

— Երբ ծովը՝ երկրագնդին ինք իր վրայ դարձած ատենը՝ ուղղակի արեւուն տակը գտնուի, երկրիս ցամաքին չափ չտաքնար . անոր համար ցորեկ ատեն հովը ընդհանրապէս ծովէն դէպ ի ցամաք կփչէ :

Ինչէն է որ արեւը ծովուն այնչափ տաքութիւն չտար՝ որչափ ցամաքին .

— Վասն զի նախ, ծովուն շոգիացումը (գոլորշի դառնալը), ուստի եւ պաղիլը, ցամաքինէն շատ աւելի է :

Երկրորդ, ջրոյն անդադար շարժման մէջ լինելը չթողուր որ ծովուն երեսի տաքութիւնը շատնայ :

Ամպերը ինչ աղբեցութիւն ունին հովերուն վրայ .

— Որովհետեւ ամպերը օդուն մէջէն անցնելու ատեն՝ արեւուն ճառագայթները կըխափանեն, անով օգոյն անդայտացումն ալ կպակսեցընեն : Այս եւս պատճառ է որ հովին ոչ ոյժը միակերպ է եւ ոչ ընթացքը :

Հովերուն արագութեան այլ եւ այլ աստիճանները որոնք են .

— Հովերուն արագութիւնը սաստիկ փոփոխական է . Բարակ հովը մէկ ժամուան մէջ 1800 մեթր (կամ մէկ ու կէս վերսթէն աւելի) տեղ կերթայ . իսկ այն մերթիւր որ շէնքեր կկործանէ, նոյնչափ ատենի մէջ 224 հազար մեթր տեղ կլիազէ :

Թեթեւ հովը մէկ ժամուան մէջ կլիազէ 4 ծովային մղոն տեղ .

Անուշ հովը մէկ ժ. մէջ 8 ծովային մղոն տեղ .
 Պաղ հովը » » 46 » »
 Սաստիկ հովը » » 56 » »
 Փոթորիկը » » 88 » »
 Մերթիւր » » 120 » »

Մերիկ եղած է որ երբեմն վեց օրուան մէջ 5000 ծովային մզոն տեղ վաղեր է :

Հովին արագութիւնը ինչ կերպով կրնայ չափուիլ .

— Ամպի մը շուքին երկրիս երեսը վաղելուն արագութենէն :

Այս բանիս համար հողմաչափ գործիքը հնարուած է : որով հովին հրելու ոյժն եւս կիմացուի :

Մի եւ նոյն հովը մթնոլորտին բոլոր բարձրութեանը մէջ կտրի՛ թէ ոչ .

— Ոչ միշտ . անոր համար շատ անգամ կտեսնեմք որ ամպերը անշարժ կկենան եւ կամ հողմացուցին պարտելուն հակառակ կողմը կերթան :

Հովերուն օգուան ինչ է .

— Նախ՝ շատ օգտակար են օդոյն տաքութիւնը ղուգակշիւ կամ միակերպ պահելու եւ օդը մաքրելու :

Երկրորդ, մասնաւոր երկիրներու վրայ ամպեր ու անձրեւներ քշելով բերելով՝ անոնց ոռոգուելուն պատճառ կլինին :

Երրորդ, ծագկըներուն ծուծերը կամ հունտերը տեղէ տեղ կտանին, եւ բնական կերպով հեռու տեղեր կսերմանեն զանոնք :

Չորրորդ, նոցա ուժովը մարդիկ նաւեր

կքալցընեն ծովուն վրայ, աղօրիքներուն (ջաղացներուն) թեւերը կպտըացընեն, եւ այլն :

Ամերիկայէն եւրոպա հովով բերուած ծագկըներ կան :

Հովով օդը ինչպէս կմաքրուի .

— Արտաշնչութիւններուն՝ այսինքն երկրէս ելած գոլորշիներուն մթնոլորտին մէջ ցրուելովը . վասն զի անոնք երբ մէկ տեղ մը ամփոփուած մնան, այն ատեն միայն վնասակար են . ուստի հովը քաղաքներուն օդը կը նորոգէ, գործարաններէն ելած ծուխերն ու շոգիները կաւլէ կտանի, եւ այլն :

Ինչէն է որ մեծ ցամաքներուն վրայէն փչող հովերը ընդհանրապէս չոր են, իսկ մեծամեծ ծովերուն երեսէն փչողները անձրեւ կբերեն .

— Վասն զի ցամաքին վրայէն փչող հովերը՝ ցամաքին երեսէն սակաւ խոնաւութիւն կծրծեն, իսկ ծովուն երեսէն անցնողները գրեթէ միշտ լի են գոլորշեօք .

Ինչէն է որ չոր հովի կամ սառուցի ատեն մարդուս ձեռքերը կճաթըռտին .

— Վասն զի նախ՝ օդը կաշիին բոլոր խոնաւութիւնը կծրծէ .

Երկրորդ, հովը կամ սառոյցը առաջ տեսակ մը բորբոքումն կպատճառէ, յետոյ կաշին գոյնը կնետէ ու կճաթըռտի :

Ն Ա Խ Ա Պ Ա Շ Ա Ր Մ Ո Ի Ն Ք

ԲՈՒ ԹՈՉՈՒՆԸ .

Բու (պայրուշ, պուհու) Թուշունը ո՛ր տանը վրայ որ նստի ու կանչէ՝ նշան է թէ այն տնէն մարդ պիտի մեռնի կըսեն : — Այս կարծիքը շատ ժողովրդոց մէջ կայ, եւ պատճառը՝ միայն բուին տխուր ձայնով ու ընդհատ ընդհատ կանչելն է գիշեր ատեն, որով մարդուս վրայ բնական կերպով սոսկում մը կուգայ : Բաց յայնմանէ, բու Թուշունը աւերակներ ու անմարդաբնակ տեղեր

բնակիլ ու պտրտիլ կտրի՛, եւ անոնց մէջ գտնուող մկները եւ ուրիշ մանր կենդանիները, կամ թէ բարձր ծառոց խոռոչներուն մէջ բոյն դրած Թուշունները բռնելով կապրի . ինքն ալ պաղ ու հով տեսք մը ունի՝ ձայնին նման . այս յատկութեանցը պատճառաւ այնպէս երեւցեր է մարդկանց թէ հիւանդի մը մեռնելուն ատենն ալ կիմանայ ու կգուշակէ նա իւր ողբական ձայնովը ,